

5. ҚР Президенті Н.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласы «Егемен Қазақстан» газетін
6. Қазақстан-2050 Стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты 2012 жылы 14 желтоқсанда Қазақстан халқына арнаған Жолдауы
7. Қасым-Жомарт Тоқаевтың VII шақырылымдағы Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзі, 15.01.2021

References:

1. Il'inskij I.M., Aleshchenok S.V., Volodin I.A., Golubeva T.L., Elizarov V.V., Lukov V.A., Sagradov A.S., YUrtaev V.I. Molodezh' planety: Global'naya situaciya v 90-h godah, tendencii i perspektivy.-M., 1999.-324s.-S.54.
2. «Qazaqstan Respublikasyndagy memlekettik zhastar sayasaty turaly» Qazaqstan Respublikasynyn 2004 zhylǵy 7 ppldedegi № 581 Zaңy
3. N.Nazarbaev «Қазақстан 2030. Барлық Қазақстандықтардың өсіп-өркендеуіне, қауіпсіздігі және әл-ауқаттың артуы» атты zholdauy
4. Simtikov Zh.Қ. Qazirgi kezdegi Qazaqstan Respublikasy zhastar sayasatynyn qalyptasuy men zhyzege asu erekshelikteri. 23.00.02.-mamandygy bojnynsha sayasi zyl.dokt.zyl.dir.alu yshin dajynd.diss.-Almaty:2005.-b. 105.
5. QR Prezidenti N.Nazarbaevtyн «Bolashaqqa bagdar: ruhani zhangyru» badarlamalyg maqalasy «Egemen Qazaqstan» gazetin
6. Qazaqstan-2050 Strategiyasy - qalyptasqan memlekettin zhana sayasi bagyty atty 2012 zhyly 14 zheltoqsanda Qazaqstan halqyna arnagan Zholdauy
7. Qasym-Zhomart Toqaevtyн VII shaqyrylymdagy Parlamenttin birinshi sessiyasynyn ashylynynda sojlegen sozi, 15.01.2021

XFTAP 11.01.62

<https://doi.org/10.51889/2021-1.1728-8940.05>

Каппасова Г.М.,¹ Артыкбаева Г.Т.,¹ Мусагажсинова А.А.,¹ Алтыбасарова М.А.¹

¹ КЕАҚ Торайғыров Университеті
Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ СЯСАТЫН JAҢҒЫРТУ МӘСЕЛЕЛЕРІНЕ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі кезеңдегі Қазақстан Республикасының экологиялық саясатын жаңғыртудың негізгі тетіктері қарастырылады. Авторлар нарықтық қатынастар жағдайында ел экономикасын дамытудың экологиялық стандарттарын сақтау мәселесіне ерекше назар аударады. Экологиялық стандарттардың талаптарына сәйкес мемлекетті басқарудағы жаңа тәсілдер мұқият зерттеген. Авторлар әлеуметтік-саяси мәселелерді жан-жақты талдайды сонымен қатар азаматтардың негізгі экологиялық құқықтары мен негіздерін де ашып көрсетеді. Мақалада негізгі экологиялық құқықтар анықталып, олардың адам өмірі мен денсаулығы үшін қолайлы қоршаған ортаға әсері көрсетіледі. Бұл бағытта қоғамдық бірлестіктер мен қоршаған ортаны қорғау қорларын құру құқығы; мемлекеттік органдардың қоршаған ортаға қатысты мәселелері бойынша шешімдер қабылдау процессіне қатысу құқығы; қоршаған ортаны қорғау саласындағы жиналыстарға, митингілерге, пикеттерге, шерулер мен демонстрацияларға, референдумдарға қатысу құқығы болып табылады; қоршаған ортаны қорғау мәселелері бойынша хаттармен, шағымдармен, арыздармен және ұсыныстармен мемлекеттік органдарға жүгіну және оларды қарауды талап ету құқығы; мемлекеттік органдар мен ұйымдардан уақтылы, толық және дұрыс экологиялық ақпарат алу

құқығы; экологиялық заңнаманы бұзу салдарынан олардың денсаулығы мен мүлкіне келтірілген зиянды өтеу туралы сотқа талап қою құқығы жан-жақты қарастырылады.

Түйін сөздер: экология, экологиялық тепе-теңдік, қоғам, экологиялық құқық, табиғатты қорғайтын мемлекеттік органдар, қоршаған ортаны қорғау, экологиялық ақпарат, табиғи орта, экологиялық саясат.

G. M. Kappasova¹, G. T. Artykbaeva¹, A. A. Musagazhinova¹, M. A. Altybasarova¹

*¹Toraigyrov University
Kazakhstan*

ON THE PROBLEM OF MODERNIZING THE MODERN ENVIRONMENTAL POLICY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

The article examines the main mechanisms of modernization of the environmental policy of the Republic of Kazakhstan at the present stage. The authors pay close attention to the problem of compliance with environmental standards for the development of the country's economy in the conditions of market relations. New approaches to state management in accordance with the requirements of environmental standards are carefully studied. The authors analyze in detail the socio-political fundamentals and basic environmental rights of the citizens. The main environmental rights are: the right to a favorable environment for their life and health; the right to establish public associations and environmental protection funds; the right to participate in the decision-making process of state bodies on environmental issues; the right to participate in meetings, rallies, pickets, marches and demonstrations, referendums in the field of environmental protection; the right to apply to state bodies with letters, complaints, statements and proposals on environmental protection issues and to demand their consideration; the right to receive timely, complete and reliable environmental information from state bodies and organizations; the right to file claims in court for compensation for damage caused to their health and property as a result of violations of environmental legislation.

Keywords: ecology, ecological balance, society, environmental law, environmental state bodies, environmental protection, environmental information, natural environment, environmental policy.

Kappasova G.M.,¹ Artykbaeva G.T.,¹ Musagazhinova A.A.,¹ Altybasarova M.A.¹

*¹НАО Торайгыров Университет
Казахстан*

К ПРОБЛЕМЕ МОДЕРНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Аннотация

В статье изучаются основные механизмы модернизация экологической политики Республики Казахстан на современном этапе. Авторы уделяют пристальное внимание проблеме соблюдения экологических стандартов развития экономики страны в условиях рыночных отношений. Тщательно исследуются новые подходы в управлении государством в соответствии с требованиями экологических стандартов. Авторы детально анализируют социально-политические основы и основные экологические права граждан. Основными экологическими правами являются: право на благоприятную для их жизни и здоровья окружающую среду; право на создание общественных объединений и фондов охраны

окружающей среды; право на участие в процессе принятия государственными органами решений по вопросам, касающимся окружающей среды; право на участие в собраниях, митингах, пикетах, шествиях и демонстрациях, референдумах в области охраны окружающей среды; право на обращение в государственные органы с письмами, жалобами, заявлениями и предложениями по вопросам охраны окружающей среды и требовать их рассмотрения; право на получение от государственных органов и организаций своевременную, полную и достоверную экологическую информацию; право на предъявление в суд исков о возмещении вреда, причиненного их здоровью и имуществу вследствие нарушения экологического законодательства.

Ключевые слова: экология, экологическое равновесие, общество, экологическое право, природоохранные государственные органы, охрана окружающей среды, экологическая информация, природная среда, экологическая политика.

Кіріспе. Қазіргі қазақстандық қоғамды демократияландыру жағдайында экологиялық жағдай проблемасына көбірек көңіл бөлінуде. Экологиялық қызметтің негізгі қатысушыларының қызметі саясат пен мемлекеттің, экологиялық ұйымдардың, кәсіпкерлер мен қоғам іс-әрекеттері жан-жақты талдануда. Бұл жағдайда ерекше орынға мемлекеттік саясат мәселелеріне мыналар жатады республикалық және жергілікті деңгейдегі саясат, сондай-ақ экологиялық мәселелерді шешуде қоғамдық пікірді өзгерту саясаты [1].

Соңғы жылдары трансформациялық жағдайында әлеуметтік-экономикалық және саяси реформаларға қазіргі Қазақстанда көп көңіл бөлінеді, ол табысты дамудың экологиялық құрамдас бөлігі болып есептеледі. Осыған байланысты өте өзекті мәселе экологиялық саясаттың негізгі қатысушыларын талдау олардың экологиялық проблемаларды шешудегі рөлін көрсету болып есептеледі [2].

Бұл дегеніміз, осы саладағы мемлекеттік саясат адамға стандарттардың талаптарына сәйкес келетін және қоршаған ортаны қорғау және сақтау талаптарын орындауды талап ететін қалыпты жағдайда өмір сүруге кепілдік береді.

Қорытындылай келе, тағы бір рет айта кететейін жай, ол қазіргі Қазақстандағы экологиялық проблемаларды шешу барлық тараптардың ынтымақтастығы жағдайында ғана мүмкін болады экологиялық саясатқа қатысушылар: мемлекеттер, экологиялық ұйымдар, кәсіпкерлер және қоғам бір-бірімен тығыз әрекетте болуы қажет. Әзірге мемлекет пен бизнес өкілдерінің ынтымақтастығы сәтті дамып келе жатқан жоқ (кәсіпорындардың меншік иелерінің) экологиялық жағдайды жақсарту үшін емес, пайда табу үшін талпынуда. Мемлекеттік деңгейде, шамамен 1993 жылдан бастап Қазақстанда заңнамалық базаны қалыптастыруда белгілі бір өзгерістер Арал теңізінің экологиялық жағдайын қарастырды, мысалы, алғашқы қабылданған экологиялық саясаттың негізгі бағдарларын белгілеуге арналған экологиялық заңдар, оның ішінде «қоршаған ортаны қорғау туралы» Заң таяу жылдарда пайда болмақ [3].

Әдістеме. Зерттеу әдіснамасы материалистік немесе идеалистік монизмнен босатылған және барлық әлеуметтік құбылыстардың плюралистік, көп сызықты өзара тәуелділігіне негізделген диалектикалық әдісті қолданды. Диалектикалық өзара тәуелділік және әдістердің өзара әрекеттесу әдісі де қолданылды: теориялық және эмпирикалық, тарихи және логикалық, индукция және шегеру және т.б. сонымен қатар батыстың алдыңғы қатарлы елдерінің саяси ғылымында ұзақ уақыт сыналған және өзін ақтаған құрылымдық-функционалдық талдау әдісі қолданылды.

Нәтижелер. Біздің ойымызша, экологиялық проблемаларды шешудегі ерекше рөл бүгінде көбінесе аймақтық билік органдарынан туындайтын бастамаларға байланысты және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қызметіне тікелей тәуелді болып келеді [3]. Бұл факторлар біздің мемлекетіміздің қалыптасуы мен дамуының қазіргі кезеңіндегі экологиялық саясаттың түбегейлі өзгергенін көрсетеді.

Қоршаған орта табиғат пен адамның қоршаған ортасы туралы ұғымдардан тұрады және адам өмірінің шарты мен құралы, ол тұратын аумақ, сондай-ақ оның пайдалы қызметін қамтамасыз ететін өндірістік объектілерді орналастыру орны ретінде қызмет етеді.

Осылайша, қоршаған табиғи орта күрделі тұжырымдаманы құрайды, оның аясында қоғам мен табиғат арасындағы өзара әрекеттесудің екі негізгі формасы тарихи түрде дамыды. Қоғам мен табиғат қатынастарының үйлесімді дамуы болашақ ұрпақ үшін туған табиғатты сақтай отырып, кез келген мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етеді, бұл жағдай мемлекеттің экологиялық саясатының іргетасы болып есептеледі.

Әріне кәзір жиі кездесетін жаңартылатын табиғи ресурстарды тұтыну және қайтарымсыз алу кейбір параметрлер бойынша табиғи жүйелердің өзін-өзі көбейту қабілетінен асып түседі. Бұл қоршаған ортаны қорғау саласындағы басты проблемалардың бірі [4].

Әрине, біздің еліміздегі экологиялық жағдайды жақсартуда маңызды рөл атқаратын болады азаматтардың белсенділігі және экологиялық бөлімшелері бар ұйымдардың Қазақстанның қалалары мен айналысатын шешімімен өңірлік проблемаларды жүйелейтін мекемелер бар. Сондықтан бүгінгі күні ең маңыздысы негізгі қатысушылардың ынтымақтастығын дамыту қазіргі Қазақстанның экологиялық саясатына байланысты. Кезінде бұл олардың әрқайсысының қызметі өз жолымен басқа қатысушыларды мағыналы және толықтырушы біздің еліміздегі экологиялық жағдайды жақсартуға бағытталатын.

Сондықтан әрбір адам қоршаған табиғи ортаның құндылығын түсініп, сол арқылы қоршаған табиғи ортаға зиян келтірместен, өзі үшін қолайлы өмір сүру жағдайларын жасап, өзінің бұзылған экологиялық құқықтарын қорғауға қабілетті болуы керек [5].

Қазақстанның экологиялық саясаты осы бағыттағы барлық кемшіліктерді зерделей отырып, алға сенімді қадам жасады. Тәуелсіз Қазақстанның экологиялық саясатын дамытудың бірінші кезеңі 1991 жылы басталып, 1995 жылы Конституцияның қабылдануымен аяқталды, бұл да Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев бөлген қазақстандық қоғамның саяси және әлеуметтік-экономикалық дамуының кезеңдендіруіне сәйкес келеді [6].

Экологиялық саясат тұрғысынан 1993 жылғы « Табиғи ортаны қорғау» туралы Заңды атап өткен жөн. Осы заңдармен қатар бірінші кезеңде 1991 жылдан 1995 жылға дейін табиғи ресурстардың жекелеген түрлерін пайдалану мен қорғауды реттейтін тағы да бірқатар кодификацияланған заңнамалық актілер қабылданды [7].

Дискуссия. Соңғы жылдары экология саяси ғылымның қызығушылығының артуына айналды. Бұл, ең алдымен, соңғы он жыл ішінде мемлекеттің саяси жүйесін реформалау, басқару жүйесін өзгерту, табиғатты қорғау жөніндегі қызметтің нормативтік-құқықтық базасын қалыптастыру және жетілдіру, экологиялық проблемаларды мемлекеттік деңгейде шешу қажеттілігін түсінуге байланысты жүзеге асырылды. Экологиялық ғылым Қазақстанның одан әрі дамуында тұрақтандырушы рөл атқара алады және атқаруы тиіс. Экологияны, экономика мен саясатты интеграциялауға, экологиялық императивтер негізінде саяси шешімдер қабылдауға шақыру бұрыннан айтылып келеді. Бұл тәсіл біздің елімізде бұрын қабылданғаннан өзгеше қоғамды басқару стратегиясын анықтайды.

Экологиялық саясатты іске асырудың тиімділігі проблемасын қазіргі уақытта халықаралық қоғамдастық дамытатын тұрақты даму идеясымен салыстыруға болады. Сонымен қатар, бұл тәсілдің маңыздылығы туралы жалпы Декларациямен шектелмеуі керек. Ол тұрақты дамудың, табиғатты қорғаудың, табиғатты орынды пайдалану мен адам денсаулығын қамтамасыз етудің кез келген модельдерінің басымдықтары мен индикациясының сенімді жүйесін қамтамасыз етудің практикалық құралына айналуға тиіс.

Ол үшін экологиялық денсаулық проблемасының ғылыми әзірлемелерінен, бағалаудың нақты критерийлері мен әдістерін, оны қамтамасыз ету тәсілдерін анықтаудан бастап, экологиялық қауіпсіздік пен тұрақты дамуды қамтамасыз ету үшін осы идеяларды практикалық қолдануға дейін ұзақ жол жүру керек. Мұның бәрі экологиялық денсаулық идеясын ғылыми тұжырымдамадан оны жүзеге асырудың нақты әлеуметтік-саяси бағдарламасына айналдыруды қамтиды.

Қазақстанның экологиялық саясаты негізгі неғұрлым маңызды актілерді, мысалы, жер қойнауы, су және орман ресурстары туралы заңнаманы жаңартуды; Семей ядролық сынақ полигоны мен Арал апаты қызметінің нәтижесінде зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қорғау туралы заңдарды қабылдауды көздейді.

Экология проблемаларына, қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға негізінен қолданбалы сипаттағы көптеген әдебиеттер арналған. Мақаланың аз ғана бөлігі проблеманың саяси аспектісін қозғайды, Қазақстанның мемлекеттік саясатының экологиялық құрамдас бөлігі іс жүзінде өте аз зерттелген, сондықтан да бұл тың мәселе болып есептеледі.

Қазіргі заманның экологиялық мәселелері-қазіргі әлемдік өркениет пен мәдениеттің «Ахиллес өкшесі» эпохалық мағынасының белгісі. Өлімге әкелетін экологиялық апаттар бізге жақын арада қауіп төндіреді-және бұл барлық тыныштандыратын және келісетін стратегияларға қарамастан, осы кезеңді кейінге қалдыруға бағытталған жалпы күш-жігерге қарамастан өзінің маңыздылығын жоймай отыр [8].

Мұндай нанымдар көптеген адамдардың санасында берік орныққан, ауыртпалықсыз апатияны немесе одан да жаманы, көпшіліктің абайсыз гедонизмін және сөзсіз татуласқан зиялы қауымның ауыр цинизмін тудырады. Екінші жағынан, экологиялық қауіп әрекетсіздікті ақтауға қызмет етпеуі керек, осылайша тұңғықтың шетіне қарай ессіз жарыс жүзеге асырылмақ.

Бүгінгі таңда Қазақстанның экологиялық жүйелерінің нақты жай-күйі саясаткерлердің, мемлекет қайраткерлерінің және ел тұрғындарының одан әрі әрекетсіздігі ұлт денсаулығының генетикалық деңгейде одан әрі бұзылуын және соның салдарынан Қазақстанның тарихи аренадан кету қаупын тудырады.

Экологиялық мәселелерді шешудің көптеген жоспарлары экологиялық жағдайды тұрақтандыруға қабілетсіз. Әлем елдерінің саяси ерік-жігерінің жетіспеушілігі, экономикалық шығындарға баруға дайын еместігі бұрыннан жасалған және қол қойылған келісімшарттардың орындалуына, сондай-ақ жаңа келісімшарттардың қабылдануына кедергі келтіреді. Бұл дәрежеде жекелеген мемлекеттердің экологиялық саясатты жүзеге асырудағы рөлін асыра бағалау қиын, әсіресе табиғи ресурстардың ерекше қоры бар Қазақстан Республикасына тікелей қатысы бар.

Әлбетте, мемлекеттің экологиялық саясаты тек заң шығарушы немесе атқарушы органдардың қызметіне ғана қатысты болмауы керек. Мұндай жүйе әдейі тиімсіз болады. Экологиялық саясат-көптеген күштердің өзара әрекеттесу процесі. Егер қоғамда үстем әлеуметтік парадигма, базалық құндылықтар жүйесі, қоғам мен мемлекеттің негізгі әлеуметтік күштерін орналастыру, халықтың экологиялық проблемаларға қызығушылық деңгейі, халықтың өмір сүру сапасы мен деңгейі сияқты аспектілер ескерілмесе, ешқандай нормативтік құқықтық актілер экологиялық дағдарысты реттеуге қабілетті емес.

Осы саладағы елеулі кемшіліктерге қарамастан, мемлекеттік экологиялық саясат қоршаған ортаны қорғау саласындағы қазіргі заманғы талаптарға атқарушы деңгейде жауап бермейді, мұны тиімділік деңгейінің төмендігі, көбінесе осы салада жүргізілетін іс-шараларға жол бермеу дәлелдейді.

Экологиялық саясатты дамытудың негізгі бағыттары ҚР Президентінің 2010-2020 жылдарға арналған Жарлығымен мақұлданған Қазақстан Республикасының құқықтық саясат тұжырымдамасымен айқындалды. Құқықтық саясат тұжырымдамасының ережелерін іске асыру, сондай-ақ нарықтық қатынастарды дамыту және оларға сәйкес ұйымдық-шаруашылық құрылымдарды қалыптастыру әлеуметтік саладағы терең өзгерістер, мемлекеттік билік деңгейлері арасындағы өкілеттіктердің аражігін ажырату жолымен мемлекеттік басқаруды жетілдіру, сондай-ақ табиғат пайдалануды жаңа жағдайларда дамыту су, жер, орман заңнамасын жетілдіру және оның негізінде су, жер және орман ресурстарын басқару жүйесін уақыт талаптарына бейімдеу қажеттілігін туындатты.

Мемлекеттегі экологиялық және экономикалық өзгерістерге деген көзқарастарды өзгерту, ресурстарды барынша үнемдеуге және оларды пайдалану тиімділігіне бағытталған дамудың экономикалық моделін сандық және сапалық қайта құру қажет-адамзатқа күтілетін позицияны алуға мүмкіндік беретін және оқиғаларды бақылаудың ешқандай құралдарын бермейтін экономикалық теориялардан айырмашылығы, «экологиялық» тұжырымдамалар барлық зияткерлік және ғылыми-техникалық әлеуетті жұмылдыруға мүмкіндік береді. Оқиғаларды дамытудың ықтимал нұсқаларын болжау және алдын-алу үшін; табиғи ресурстардың өсіп келе жатқан ақысының өсуіне негізделген табиғатты пайдалану шегін анықтау қажет; егер экономикалық кіріс шығынға ұшыраса және өндіріс өндіргеннен гөрі көп құндылықтарды жойып, жойса, экономикалық прогресті прогресс деп санауға болмайтынын түсіну; экономикалық пайданы есептеу кезінде табиғи ресурстардың құндылығын ескеру, мысалы, ЖІӨ міндетті түрде осы параметрді қамтуы керек; экологиялық әсер беретін экономикалық шараларға басымдық беру; ресурстарды тиімді үнемдеуге мүмкіндік беретін экономиканы экологиялық теңгерімделген құрылымдық-технологиялық қайта құру болып есептеледі [9].

Осы бағытта елеімізде жаңа Экологиялық Кодекс қабылданды, осы Кодексте экологиялық қауіпсіздік деңгейі озық технологияларға бағдарланған халықаралық стандарттарға сәйкес келтірілген. Осы Кодекстің қабылдануына байланысты «қоршаған ортаны қорғау туралы», «атмосфералық ауаны қорғау туралы», «экологиялық сараптама туралы» заңдар және бірқатар заңға тәуелді актілер күшін жойды [10].

Қорытындылай келе, халықаралық ынтымақтастық саласындағы экологиялық саясатты іске асыру бұрын қабылданған халықаралық конвенциялар мен келісімдерге қосылу, өңір ауқымында немесе кейіннен ұлттық деңгейде заңнамалық шаралар қабылдай отырып, екіжақты деңгейде жаңа халықаралық шарттар жасасу түрінде жүзеге асырылады. Қазақстанның халықаралық экологиялық конвенциялар бойынша жұмысқа қатысуы елдің экологиялық қызметтің жалпы әлемдік процесіне қосылуына ықпал етеді.

Қазақстан климаттың өзгеруі, шөлейттенуге қарсы күрес және биоалуантүрлілікті сақтау жөніндегі аса маңызды халықаралық конвенцияларға қосылды, Еуропалық экономикалық комиссияның (ЕЭК), БҰҰ-ның Орхус және трансшекаралық конвенцияларын, Киото хаттамасын ратификациялады, БҰҰ-ның Тұрақты даму комиссиясының мүшесі болды. Бұл құжаттар еліміздің экологиялық саясатының әлемнің үздік бағдарламаларымен сабақтас екендігінің айқын дәлелі болып есептеледі.

Жаһандану дәуірінде экологиялық қауіпсіздік бірінші кезектегі мәнге ие болады, өйткені табиғи ресурстарды шексіз тұтыну апатқа әкелуі мүмкін, нәтижесінде әр мемлекет экологиялық қатынастарды реттеуге және өзінің экологиялық саясатын жасауға өз тәсілдерін дамытады. Қазақстан өзінің тәуелсіздік жылдарында Қазақстандағы экологиялық саясатты дамытудың бірнеше кезеңінен өтті, ол кезеңдер елімізге тұрақты даму мүмкіндігіне қол жеткізді.

Еліміздің болашағы үшін күрделі жағдайларда қабылданған қазір іске қосылған, қолдау тапқан бұл құжаттарда қоршаған ортаны қорғаудың және мемлекет пен құқықтың экологиялық қауіпсіздігінің негізгі тұжырымдамалық ережелері мен принциптерін қамтитын қоғам мен табиғаттың өзара іс-қимылының саяси тұжырымдамасы анықталған.

Қортындылай отыра айтпағымыз, Қазақстан Республикасы табиғатқа және табиғи ресурстарға зиянды әсерін азайту және халықтың әл-ауқатын жақсарту мақсатында адам қызметін басқаруға бағытталған өзінің экологиялық саясаты мен экологиялық нормативтік-құқықтық базасы бар. Сондай-ақ, Қазақстан экологиялық салада бірқатар халықаралық міндеттемелерге ие (бұл Киото хаттамасы, Париж келісімі және басқа да халықаралық келісімдер аясында Қазақстанның нәтижелерін дәлелдейді). Сонымен қатар, қазақстандық тараптың экологиялық қауіпсіздік стратегиясы аясында тұрақты дамуға көшу жоспары бар. Осының бәрінен Қазақстанның экологиялық саясатты дамытудың стратегиялық көзқарасы бар және жаһандық экологиялық тенденциялар мен проблемаларды мұқият қадағалап отырғанын көре аламыз.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі:

1. Жаханова Л.З. Право человека на благоприятную окружающую среду // Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сб. ст. по мат. XVI междунар. студ. науч.-практ. конф. № 1(16). URL: [http://sibac.info/archive/guman/1\(16\).pdf](http://sibac.info/archive/guman/1(16).pdf) (дата обращения: 21.02.2021).
2. Конституция РК от 30 августа 1995 года. – Алматы: Юрист, 2013.
3. Бринчук М.М. Экологическое право: Учебник. – 4-е издание. – М. 2010.
4. Елюбаев Ж. С. Законодательство Республики Казахстан по охране окружающей среды: проблемы нормотворчества и правоприменения / Ж. С. Елюбаев // Традиции и инновации в праве: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 20-летию юрид. фак. и 50-летию Полоц. гос. ун-та, Новополоцк, 6-7 окт. 2017 г.: в 3 т. / Полоц. гос. ун-т, Регион. учеб.-науч.-практ. Юрид. центр; редкол.: И. В. Вегера (отв. ред.) [и др.]. – Новополоцк: Полоцкий государственный университет, 2017. – Т. 2. – С. 210.
5. Байдельдинов Д.Л., Бекишова С.Д. Экологическое право Республики Казахстан. – Алматы: Жеті-Жарғы, 2004. – 38 с.
6. Культелев С.Т. Экологическое право Республики Казахстан. – Алматы: Дәуір, 2003. – 328с.
7. Назарбаев Н.А. Новый этап демократизации Казахстана - ускоренное развитие свободного демократического общества // Казахстанская правда. 2007 год. – 17 мая.
8. Байдельдинов Д.Л. Экологическое законодательство Республики Казахстан. – Алматы: Жетіжарғы, 1995. – 188 с.
9. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Казахстан на пороге нового рывка вперед в своем развитии». – Астана, 2006 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Президента Республики Казахстан. – Режим доступа: www.akorda.kz.
10. Экологический Кодекс Республики Казахстан от 2 января 2021 года № 400-VI ЗРК <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K2100000400>.

References:

1. Zhahanova L.Z. Pravo cheloveka na blagopriyatnyuyu okruzhayushchuyu sredu // Nauchnoe soobshchestvo studentov XXI stoletiya. Gumanitarnye nauki: sb. st. po mat. XVI mezhdunar. stud. nauch.-prakt. konf. № 1(16). URL: [http://sibac.info/archive/guman/1\(16\).pdf](http://sibac.info/archive/guman/1(16).pdf) (data obrashcheniya: 21.02.2021).
2. Konstituciya RK ot 30 avgusta 1995 goda. – Almaty: Yurist, 2013.
3. Brinchuk M.M. Ekologicheskoe pravo: Uchebnik. – 4-e izdanie. – M. 2010.
4. Elyubaev Zh. S. Zakonodatel'stvo Respubliki Kazahstan po ohrane okruzhayushchej sredy: problemy normotvorchestva i pravoprimeneniya / Zh. S. Elyubaev // Tradici i innovaci v prave: materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf., posvyashch. 20-letiyu yurid. fak. i 50-letiyu Poloc. gos. un-ta, Novopolock, 6-7 okt. 2017 g.: v 3 t. / Poloc. gos. un-t, Region. ucheb.-nauch.-prakt. Yurid. centr; redkol.: I. V. Vegera (otv. red.) [i dr.]. – Novopolock: Polockij gosudarstvennyj universitet, 2017. – T. 2. – S. 210.
5. Bajdel'dinov D.L., Bekishova S.D. Ekologicheskoe pravo Respubliki Kazahstan. – Almaty: Zheti-Zharzy, 2004. – 38 s.
6. Kul'teleev S.T. Ekologicheskoe pravo Respubliki Kazahstan. – Almaty: Dәuir, 2003. – 328s.
7. Nazarbaev N.A. Novyj etap demokratizacii Kazahstana - uskorennoe razvitie svobodnogo demokraticeskogo obshchestva // Kazahstanskaya pravda. 2007 god. – 17 maya.
8. Bajdel'dinov D.L. Ekologicheskoe zakonodatel'stvo Respubliki Kazahstan. – Almaty: Zhetizharzy, 1995. – 188 s.
9. Poslanie Prezidenta Respubliki Kazahstan narodu Kazahstana «Kazahstan na poroge novogo rывka vpered v svoem razvitii». – Astana, 2006 [Elektronnyj resurs] // Oficial'nyj sajt Prezidenta Respubliki Kazahstan. – Rezhim dostupa: www.akorda.kz.
10. Ekologicheskij Kodeks Respubliki Kazahstan ot 2 yanvary 2021 goda № 400-VI ZRK <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K2100000400>.